

ΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ γεννᾶται μὲ θαυμασίους δυνάμεις εἰς θαυμάσιον κόσμον· πόσα μανθάνει, ἐνῶ διαπερνᾷ τὴν ζωὴν ταύτην! πόσας γνώσεις συν-αφροῖζει πανταχόθεν καὶ εἰς πᾶν βῆμα ὁ δραστήριος αὐτοῦ νοῦς!

Περιέρχεται τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν, καὶ σημειώνει τὰ θεάματα καὶ προϊόντα χιλίων τόπων, τὰ ἤθη, πράξεις, καὶ γλώσσας χιλίων ἐθνῶν. Ἐρευνᾷ τὰ ὑπεράνω ὕψη καὶ τὰ ὑποκάτω βάθη. Καὶ τὰ μικρότερα θεωρεῖ, καὶ τὰ μεγαλύτερα καταμετροῖ. Τὸ ὕψιστον ὄρος τὸ ἀναβαῖνον εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ λεπτότατον ἄνθος τὸ φυόμενον εἰς τοὺς πόδας του· τὸ εὐμέγεθες ζῶον τὸ βηματίζον εἰς τὰ δάση, καὶ τὸ ἔντομον τὸ θεωροῦν ἐν ἀπλοῦν φύλλον ὡς ἓνα κόσμον ὁλόκληρον· τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, πάντα λίθον, πᾶν ὄρυκτον, πᾶν φυτὸν ἀναβλαστάνον, πᾶν πλάσμα κινούμενον, — τὴν ἀπειρον ταύτην καὶ πολυποίκιλον πληθύν σημειώνει ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐξετάζει, καὶ ὀνομάζει, καὶ διατάττει εἰς προσηκούσας κλάσεις. Μάλιστα δὲ, ὑπερπηδῶν τῆς γῆς ταύτης τὰ ὄρια, πτερούμενος ὑπὸ τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, περιέρχεται τὸ κύκλον ἡμῶν ἀχανές διάστημα, διαβαίνει τοὺς οὐρανοὺς κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, καὶ γνωρίζει κόσμους ἀκατανόητον ὅσον ἀπέχοντας.

Ὅλας τὰς διαφορὰς ταύτας γνώσεις ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος καὶ θησαυρίζει διὰ τῶν νοερῶν αὐτοῦ δυνάμεων, τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνεξαρτήτων ἀγώνων· διὰ τῆς τοῦ σώματος δραστηριότητος, διὰ τῆς τοῦ πνεύματος εὐφρίας. Τοῦτο δὲ ἰσχυρῶς ἀναδεικνύει τὰς ἐκπληκτικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Κύτταξε τὸ νήπιον—ποῦ ὄν τόσον ἀμαθὲς καὶ ἀβοήθητον, ὅσον τὸ μικρὸν αὐτὸ πλάσμα! Κύτταξε τὸν ἄνδρα, εἰς ποῖα ὕψη ἀναβαίνει, τίνι τρόπῳ ὁ νοῦς αὐτοῦ μετεωροπορεῖ· πόσον δ' ἐκτεταμέναι πρέπει νὰ ἦναι αἱ δυνάμεις, αἵτινες ἀνεβίβασαν τοῦ νηπίου τὴν ἀβοήθητον ἀγνοίαν εἰς τοῦ ἀνδρός τὴν ὑψηλὴν σοφίαν! Ὅπου φθάσει νὰ ἐνεργήσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἐκεῖ καὶ θαυματουργεῖ. Ὅπου ὀφθαλμὸς ἐμπορεῖ νὰ ἴδῃ, καὶ δάκτυλος ἐμπορεῖ νὰ ἐγγίξῃ, ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐμπορεῖ νὰ ἐρευνήσῃ, καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ, καὶ νὰ κατανοήσῃ θαυμασιώτατα. Οὕτω ὁ ὑλικὸς οὗτος κόσμος—ἡ ὄρατὴ αὕτη δημιουργία καὶ ἡ ἐπίγειος καὶ ἡ ἐπουράνιος—γνωρίζεται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ὅμως ὑπάρχει καὶ ἄλλος κόσμος, κόσμος ὅπου δὲν ἐμποροῦν νὰ φθάσωσι τοῦ ἀνθρώπου τὰ αἰσθητήρια, ὅπου ἐκλείπει τοῦ ἀνθρώπου ἡ γνώσις· κόσμος πνευματικὸς, κόσμος πραγμάτων, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε,

καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Ἐκεῖ ὁ εἰς φυσικὰ προτερήματα ἰσχυρότατος, ὁ γίγας εἰς ἐπίγειον ἐπιστήμην, εἶναι πάλιν τὸ ἀμαθὲς, ἀβοήθητον νήπιον. Ἐμπορεῖ νὰ ἐρευνᾷ, καὶ νὰ φαντάζεται, καὶ νὰ συλλογίζεται, καὶ νὰ εἰκάξῃ, ἀλλ' ἐργάζεται εἰς τὸ σκότος. Ἐντὸς τοῦ ἀόρατου κόσμου ποτὲ δὲν ἐμπορεῖ νὰ εὗρῃ ἐν πάτημα σταθερὸν, ὅπου νὰ στηρίξῃ τὴν ἀνήσυχον αὐτοῦ ψυχὴν. Ἡ φαντασία ἐμπορεῖ νὰ πλάττῃ πᾶμπολλα, καὶ τὸ λογικὸν ἐμπορεῖ νὰ κρίνῃ τὰ μὲν πιθανὰ, τὰ δὲ δυνατὰ· ἀλλὰ τίποτε δὲν γνωρίζει, οὐδ' ἐμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ, ὡς καθαράν καὶ βεβαίαν ἀλήθειαν. Ἡ γῆ καὶ ὁ χρόνος ὑπόκεινται εἰς τὴν παρατήρησιν αὐτοῦ· ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ αἰωνιότης εἶναι ὑπὲρ τὰ ὄρια τῆς γνώσεώς του.

Τοιαύτη λοιπὸν εἶναι ἡ θέσις μας. Σπεύδομεν διὰ τοῦ βλεπομένου κόσμου εἰς κόσμον ἀόρατον καὶ ἀγνωστον. Εἰς αὐτὸν ὁ θάνατος θέλει ταχέως μᾶς εἰσάξειν. Ἐν τῷ μεταξὺ, πᾶς νοῦς σκεπτικὸς πρέπει νὰ ἦναι ἀνήσυχότατος νὰ μάθῃ τί περὶ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου κόσμου, ὅστις μετ' ὀλίγον θέλει εἶσθαι ἰδικὸς μας· τόσον τοῦλάχιστον, ὅσον ἀπαιτεῖται διὰ νὰ ἐμπορέσωμεν νὰ ἐτοιμασθῶμεν δι' αὐτόν. Πόθεν νὰ λάβωμεν τὴν εἶδησιν ταύτην; Ὅχι ἀπὸ τὰς ματαίας ἐφευρέσεις τοῦ ποιητοῦ, ὄχι ἀπὸ τὰς θεωρίας τοῦ φιλοσόφου, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ αἱ καλῆτεροι εἶναι ἀμυδροὶ καὶ ἀμφίβολοι. Πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ὁποίου βλέπει καθαρώτατα τὸν πρὸς ἡμᾶς σκοτεινὸν αὐτὸν κόσμον. Πᾶσα βεβαία γνώσις τοῦ κόσμου ἐκείνου πρέπει νὰ ἦναι ἀποκάλυψις ἐξ Αὐτοῦ.

Ἄς εὐγνωμονῶμεν λοιπὸν ὅτι μᾶς ἐχάρισεν ὁ πανάγαθος τοιαύτην ἀποκάλυψιν· τὸ Εὐαγγέλιον ἐφώτισε ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν· ἀπ' αὐτοῦ μόνου ἐμποροῦμεν ν' ἀποκτήσωμεν γνώσεις, ἵκανὰς νὰ μᾶς σοφίσωσιν εἰς σωτηρίαν.

ΥΠΟΘΕΣ ὅτι περιδιαβάξεις μὲ τὸν υἱὸν σου τερπνὴν τινα καλοκαιρινὴν πρωτάν. Ὁραῖοι ἀγροὶ εξαπλόνονται πρὸ ὀφθαλμῶν σε· πτηνῶν χαριέστατα κελιδήματα προσβάλλουν εἰς τὰ ὦτιά σου· ἡ φύσις ὅλη προφέρει χαρμοσύνης φωνάς. Ἀναβαίνεις ὕψωμά τι, καὶ θεωρεῖς ὀλόγυρα τὰς πεποικιλμένας ὠραιότητας τῆς δημιουργίας, λόφους, κοιλάδας, ῥυακάς, δάση, πρασίνοὺς βοσκὰς, καὶ βελάζοντα ποίμνια.—ἐμπορεῖς τότε νὰ μὴ διευθύνῃς τοῦ υἱοῦ σου τὴν προσοχὴν εἰς τοιαῦτα κάλλη, καὶ νὰ μὴν ὀδηγήσῃς τὸ πνεῦμά του εἰς Ἐκείνον, ὅστις μόνον εἶπε, καὶ ἔλα ἔγιναν; Δὲν ἐμπορεῖς εὐκόλως εἰς τοιαύτην περίστασιν νὰ ἀνυψώσῃς